

от работы с библиотечными ресурсами. Отличаются также и международные стандарты их обработки.

Задача любой системы – самосовершенствование. На сегодня созданный в НБ НУ «ОЮА» электронный каталог, в котором отражен весь фонд библиотеки, вместе с интегрированной электронной библиотекой и Библиотекой современной правовой мысли Украины, пополнится архивом уникальных документов и получит новое оригинальное содержание.

Богун Катерина Павлівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідуюча відділом комплектування документів Наукової бібліотеки

Радченко Валентина Ігнатівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
головний бібліотекар Наукової бібліотеки

**ПРОБЛЕМИ КОМПЛЕКТУВАННЯ БІБЛІОТЕК ЗВО
В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Поняття «комплектування» як термін увійшов у бібліотечний ужиток на початку ХХ століття з метою визначення процесу створення та постійного оновлення бібліотечного фонду документами, які відповідають завданням бібліотеки та інтересам користувачів.

Згідно зі статтею 16 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Бібліотечні фонди формуються відповідно до значення, складу користувачів бібліотеки та виду бібліотеки як упорядковане зібрання документів». Стаття 17 цього ж Закону вносить здійснення комплектування бібліотечних фондів шляхом отримання обов'язкового примірника документів у порядку, встановленому законом, документів, що випускаються за цільовими програмами книговидавництва або закуповуються відповідно до державних цільових програм, придбання документів за готівковий і безготівковий рахунки, документообміну, отримання в дарунк, депонування та з інших джерел».

Будь-який процес починається з планування, і комплектування бібліотечного фонду не є виключенням. Планування – це науково обгрунтоване визначення змісту, об'єму і термінів комплектування бібліотечного фонду, яке здійснюється заради досягнення його оптимального складу та величини.

У практиці роботи бібліотеки використовуються тематико-типологічний (ТТПК), перспективний та річний плани роботи.

ТТПК Наукової бібліотеки НУ «ОЮА» охоплює усі види і типи вітчизняних та зарубіжних видань, якими комплектуються фонди бібліотеки. Усі позиції ТТПК (тематичний та типологічно-видовий склад, кількість примірників, ступінь повноти відбору документів та термін їх зберігання) визначені згідно з призначенням бібліотеки і закладені у її установчих документах. Плани бібліотеки ґрунтуються на матеріалах всебічного вивчення навчальних планів факультетів, замовлень кафедр, науковців та студентів Університету та кошторисом витрат на комплектування.

Станом на 1.01.2018 р. фонд НБ НУ «ОЮА» налічує **878 374** прим. Разом з тим, за останні роки кількість придбаних примірників видань збільшується досить повільно. Зокрема, з початку 2018 року до фонду надійшло всього **5 557** примірників.

За видовим складом фонд бібліотеки включає 671 882 прим. книг, 106 984 прим. журналів, 5 965 комплектів газет, 12 014 прим. неопублікованих матеріалів та 1 262 прим. електронних видань.

За цільовим призначенням фонд бібліотеки складається з 271 018 прим. наукових документів, 391 735 прим. навчальних та навчально-методичних документів, 108 958 прим. літературно-художніх та 14 449 рідкісні та цінних видань.

Контингент користувачів бібліотеки за єдиною карткою реєстрації читача складає – **18 573**.

Повнота фондів НБ НУ «ОЮА» забезпечується закупівлею необхідних книг, передплатою галузевих періодичних видань та іншими джерелами.

Основним та постійним джерелом комплектування фондів бібліотеки є: закупівля документів у книжкових магазинах, книговидавничих та книгорозповсюджувальних організаціях; передплата періодичних видань; отримання дарунки від різних установ та приватних осіб; надходження документів із обмінно-резервних фондів бібліотек України; участь у книжкових виставках-ярмарках.

На політику формування фондів бібліотеки сьогодні значно впливають такі фактори як інфляція і пов'язане з нею зростання цін на твори друку; скорочення асигнувань на комплектування фондів бібліотеки; дія Закону України «Про публічні закупівлі», який ускладнює процеси комплектування, а саме: впливає на якість, науковість фондів, оперативність отримання документів, повноту придбання нових видань з урахуванням тематикотипологічного профілю комплектування.

НБ НУ «ОЮА» з 2011 року не проводила тендерів на закупівлю творів друку у зв'язку з тим, що розмір асигнувань на комплектування до 200 000 грн. не передбачає тендерну процедуру. Однак, не зважаючи на це, інформацію про закупівлі необхідно представляти у системі ProZorro.

Ефективно бібліотека комплектується завдяки інформації, яка регулярно надходить на електронну адресу від видавництв та книготорговельних організацій, зокрема, «Право», «Юрінком Інтер», «Кондор». «ЦУЛ», «Алерта», «Університетська книга», «Ліра-К», «Смарт Прес Україна», «Укрпошта» та ін.

Відділ комплектування здійснює перегляд інформації та відслідковує всі зміни та новинки на книговидавничому ринку, аналізує зміст та цінову політику видань, веде листування з видавництвами, оформлює замовлення на придбання документів.

На сьогодні в умовах недостатнього державного фінансування вагоме місце у поповненні фонду бібліотеки вітчизняними та зарубіжними виданнями посідають дарунки користувачів бібліотечних послуг та друзів бібліотеки. Разом з тим, ці надходження не є стабільним джерелом комплектування. Багато зарубіжних документів отримано від «Асоціації Європейських Університетів», Проекту «Tempus», USAID, професорів США, Чехії, а також від авторів та викладачів нашого Університету. Документи надходять, як в традиційному варіанті, так і в електронному.

Завдяки дарункам президента НУ «ОЮА» С. В. Ківалова фонд бібліотеки сьогодні прикрашають багато рідкісних та цінних видань. Одним із останніх подарунків була книга шотландського та англійського художника-баталіста, військового кореспондента William Simpson «The Seat of War in the East» у двох серіях-томах в одній палітурці 1855-1856 рр. Альбом включає в себе 81 тонову літографію, яка відображає Кримську війну та текст з окремим описом кожної із них.

Серед останніх подарункових надходжень слід відмітити приватну бібліотеку професора НУ «ОЮА» М. П. Орзіха, яку передала в дарунок бібліотеці його родина та бібліотеку знавця життя та творчості Л. Утьосова Едуарда Амчеславського.

На презентації за участю директора Одеської обласної філармонії Г. Б. Зіцер, що проходила у Музеї рідкісних видань бібліотеки, в дарунок Університету було передано книгу «Музика та слово». Її автор – журналістка та завзята відвідувачка філармонії – Поліна Овчинникова, яка провела велику роботу з відтворення історії філармонії з моменту її заснування.

У 2018 році в дарунок вже отримано **1 892** документи на загальну суму **163 539,00 грн**.

Декілька років поспіль здійснюється книгообмін з науковою бібліотекою Юридичної академії ім. Ярослава Мудрого (м. Харків). Нещодавно ми почали обмін з бібліотекою Народної української академії (м. Харків).

Процеси комплектування й обробки в бібліотеці повністю автоматизовані завдяки бібліотечній програмі AIBC Unilib.

На сьогодні нагальним завданням комплектування у науковій бібліотеці НУ «ОЮА» постає запровадження практики оформлення підписки на електронні бази даних та електронні версії наукової та навчальної літератури.

Стефанчишена Тетяна Михайлівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач науково-бібліографічним відділом наукової бібліотеки

БІБЛІОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТЯНСЬКОЇ ФУНКЦІЇ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК

У сучасному світі одним з найважливіших напрямків наукових досліджень у соціогуманітарній сфері є проблематика збереження культурної спадщини. Збереження та актуалізація культурної спадщини віднесено до найголовніших пріоритетів цивілізованих країн, які вбачають у ній не лише каталізатор національного гуманітарного розвитку, а й своєрідний медіатор міжкультурного діалогу, адже краса і глибина внутрішнього змісту пам'ятки культури можуть значно більше сказати носію іншої культурної традиції, ніж заклики та декларації. Україна володіє величезною культурною спадщиною, не поступаючись у цьому відношенні найрозвиненішим країнам Європи [1, с. 29]. Тому соціокультурним інститутам суспільства, до яких традиційно відноситься бібліотека, відводиться значна роль у культурно-освітній, інформаційній та просвітницькій діяльності, забезпеченні наступності світового культурного надбання.

Відомий науковець, просвітитель Д. С. Лихачов визначає культурно-історичну спадщину у темпорально стабілізаційному аспекті як форму закріплення та передачі сукупного духовного досвіду людства, до складу якої включає й бібліотечні фонди [2]. Бібліотека, будучи невід'ємною і органічною частиною культури, виступаючи у якості найбільшої цінності загальнолюдської культури, одночасно являє собою один із найважливіших факторів культурного розвитку, поширення, поновлення та збагачення культурного надбання країн і народів.

Просвітницька діяльність як соціальне явище розглядається, здебільшого, у рамках культурологічного підходу і у сучасному розумінні являє собою будь-яку організовану поза освітнім процесом діяльність, що сприяє культурному зростанню людини і суспільства за допомогою освіти і формування ціннісної парадигми. Ще за часів діяльності Наукового товариства ім. Т.Г. Шевче-